

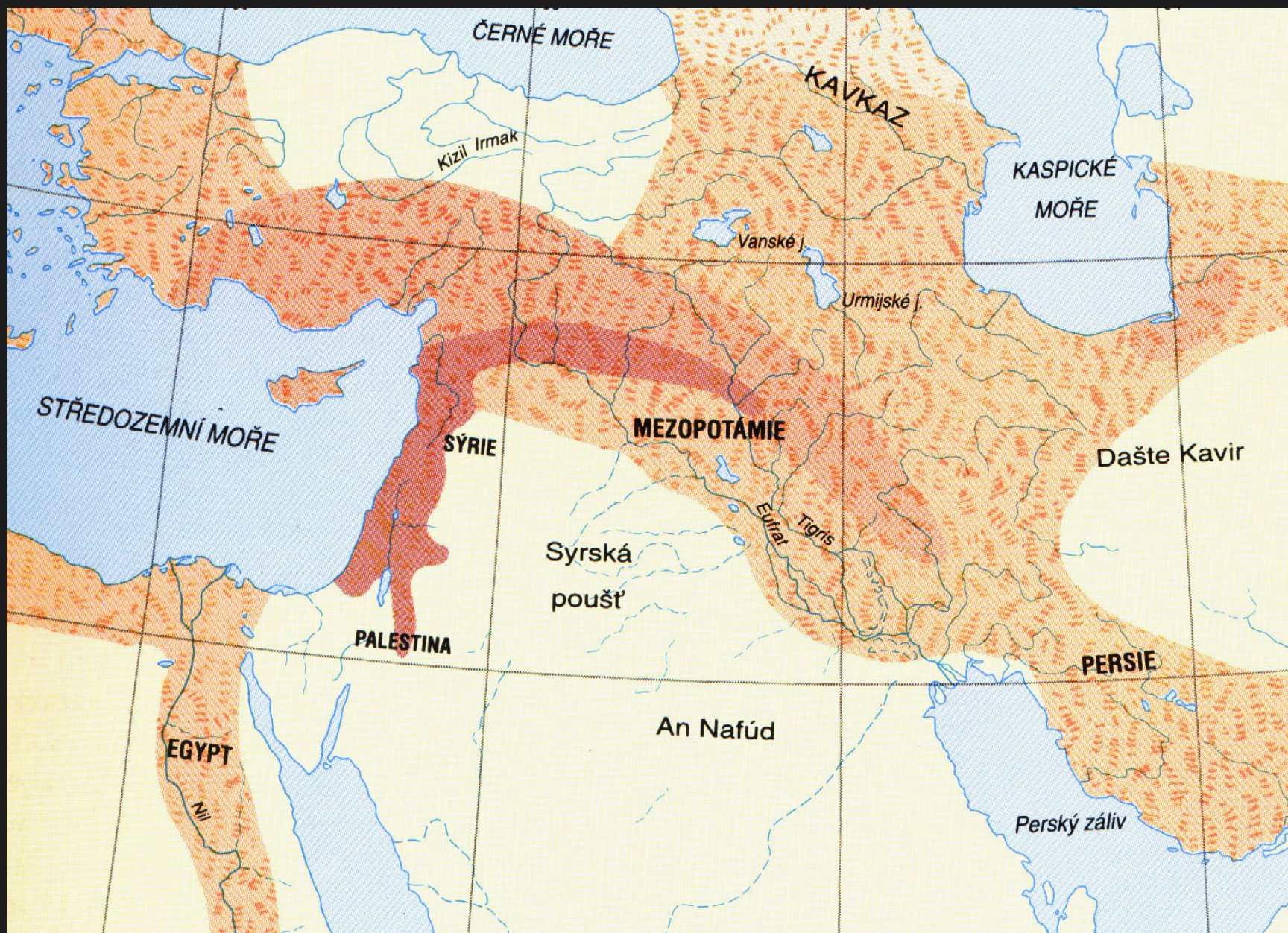
Epipaleolit na Předním východě

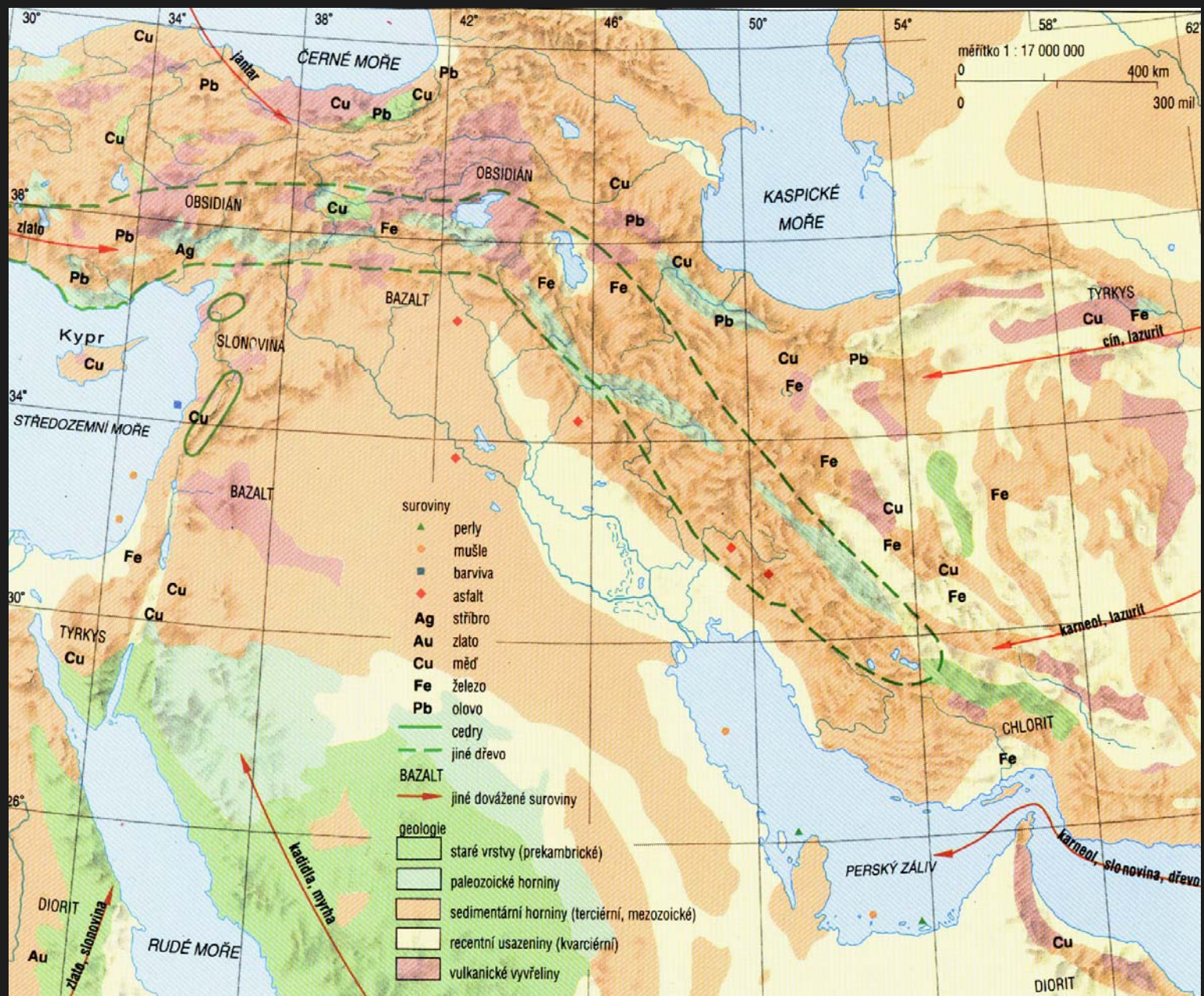
Inna Mateiciucová

Epipaleolit na Předním východě

- geografické vymezení
- geomorfologie
- chronologie (návaznost na pozdní paleolit, končí domestikací)
- klima
- flora a fauna







Pozdní paleolit Předního východu

- **Proto-Kebaran:** Ohalo II

- **Kebaran:**

- starší Kebaran (cca 18 500-14 500 BC)
- mladší (= geometrický) Kebaran (cca 14 500-12 300 BC)
- mikrolitizace, geometr. mikrolity se strmou retuší
- starší fáze - velká variabilita, řada regionálních skupin
- mladší fáze (geometrický Kebaran) - standardizace, čepelky s otup. bokem

21.500 - 16.000 calBC late UP

P0A

?

?

?

Kebaran

Masraḳan
Nebekien
Nizzanan
Qalkhan

starší Kebaran (cca 18 500-14 500 BC)

- velká variabilita, řada regionálních skupin
- Ain Gev I – pozůstatky jednoduchých kruhových obydlí, kamenný hmoždíř a čepelky se srpovým leskem

výzkumy Andy Garrarda v oáze Azraq (Wadi al Uwajnid), JZ od jezera Azraq (Wadi al Jilat)

- opakovaně navštěvovaná tábořiště, lov gazel:
Uwajnid 14 a Uwajnid 18
Jilat 6 (nejst. vrstva – starší Kebaran)
- Nahal Hadera V (pobřeží, Izrael) – zrnотěrky, mikročepelky
- gazely a daněk



Jak vypadal vývoj před nástupem natufienu?

Geometric Kebaran (cca 14 500-12 300 BC)

- nástup období teplejšího a vlhčího klimatu (kulminuje kolem 12 300 BC)
- zvyšování úrovně mořské hladiny -> postupné zaplavení pobřežního pásu Středozemního moře
- šíření lesa a lesostepi, oblasti pouště se přeměnily ve stepi (velká variabilita vegetace, především divoká pšenice a ječmen) => obrovský nárůst nabídky potravy
- osídlení se šíří i do dříve prakticky neobydlených oblastí, pobřeží Středozemního moře, Negevská poušť, oáza Azraq

16.000 - 12.500 calBC

P0B

Mes.

Zarzian

Geom. Kebaran

Ramonian/Mushabian



Geografické oblasti vývoje epipaleolitu na Předním východě

- 3 nejdůležitější oblasti vývoje:
 - 1) J Levanta (Ain Mallaha, Hayonim)
 - 2) podhůří pohoří Zagros (Shanidar, Zawi Chemi)
 - 3) údolí Eufratu (Mureybet, Abu Hureyra)

Chronologie

■ Epipaleolit

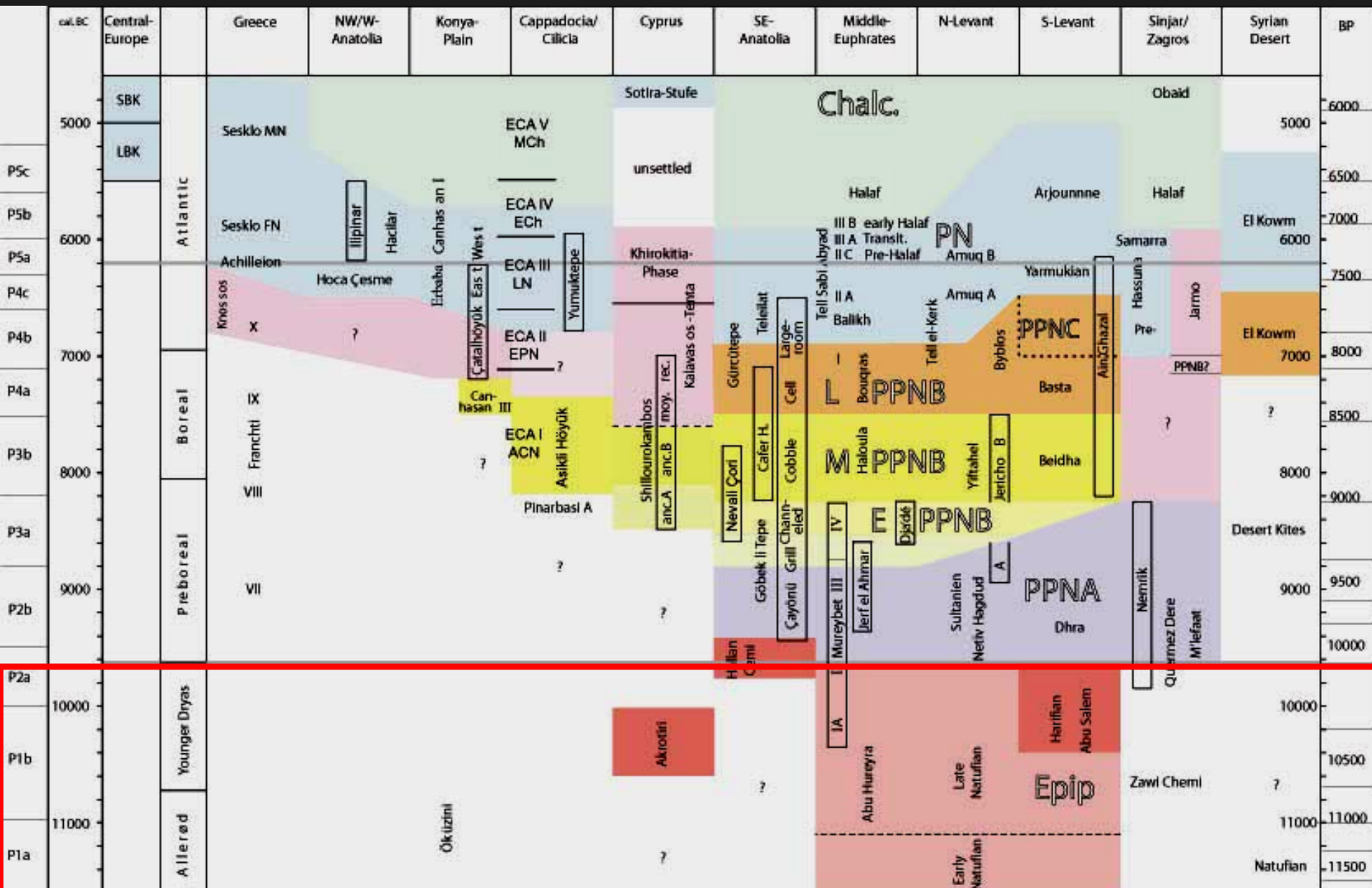
- **Natufian** (12 300 – 9 600 BC)
- **Zarzian** (podhůří Zagru, Irák) – také současný s Kebaranem
- **Harifian** (Sinajský poloostrov, Egypt, Izrael, hlavně Negevská poušť) – současný s Late Natufian
- **Khiamian**

■ Akeramický neolit (= Early Neolithic)

- PPNA – Pre Pottery Neolithic A (9 600 - 8 500 BC)
- PPNB+PPNC – Pre Pottery Neolithic B,C (8 500 – 7 000 BC)

■ Keramický neolit (= Late Neolithic)

- PN – Pottery Neolithic



Natufian

(12 300 – 9 600 BC)

- **Early Natufian** (12 300 – 10 800 BC)
- **Late Natufian** (10 800 – 9 600 BC)
= mladší dryas - 12 900 BP event (10 800 BC) malá doba ledová (trvání asi 1000 let)

11.000 - 10.000 calBC

P1B

?

Trialetian?

Zawi Chemi Shanidar Shanidar Cave

Dar Hall

Mlefaat

Zawi Chemi

?

Late Natufian

?

Harifian

Mushabi 6

Mushabi 20

Legama 4

Mushabi 6 C. H.

R. Zipporien 1

Safulum Sabra 1

Beldha

Sunah 1

Qal'ha J 406a

Salab J 202

Craveira J 203

Yaar Gevulot

Tulmsh

Rosh Zin

Ira 22

Ira 10

Sahlin

Halaf 4

Fazael 4

Poleg 18 M

Nahal Oren

El-Wad

Mayonim Terrace

Mallaha

Sands of Be'el

Ammia 2

Comel Rhamra

Basz

Jayroud 1

Jayroud 3, 9

Saadi II Choaab

Antefias Cave

Jita 11a

Dederiyeh

Nahr el-Homr 2

Kosak Shamali

Mureybet

Dibsi Faraj

Abu Hureyra

Neseoulyeh 3

Khazni (EP)

Am Mir

Mugharat al-Jawa

Khallet Anaza

Subhi (3144)

Khazni Abu Hussein

SBE 1605



Rozšíření natufienu

- **hlavní oblast:** S Izrael, hora Karmel, Judské hory a Judská poušť
- dále osídleny:
 - Negevská poušť (J Izrael)
 - J a S Libanon
 - oblast S části Velké příkopové propadliny - J Jordánsko a Izrael (údolí Jordánu, proláklina Chula, Tiberiadské jezero, Mrtvé moře)
 - S Sýrie, Syrsko-arabská poušť

Dorothy Garrod

(1892-1968)



- 1928 – výzkum jeskyně Shukbah ve Wadi An-Natuf v Jordánsku → Natufian (1957)
- 30. léta – El-Wad (Izrael) – objev asi 100 natuf. pohřbů



Natufian

(12 300 – 9 600 BC)

- Sídliště:
- rozhraní lesa (dub a pistácie) a lesostepi, stepi (divoké formy obilí), v blízkosti zdrojů vody
=> garantována dostupnost k co nejvíce zdrojům
- částečně usedlí
- skalní převisy, jeskyně, otevřená sídliště



Sídliště natufienu

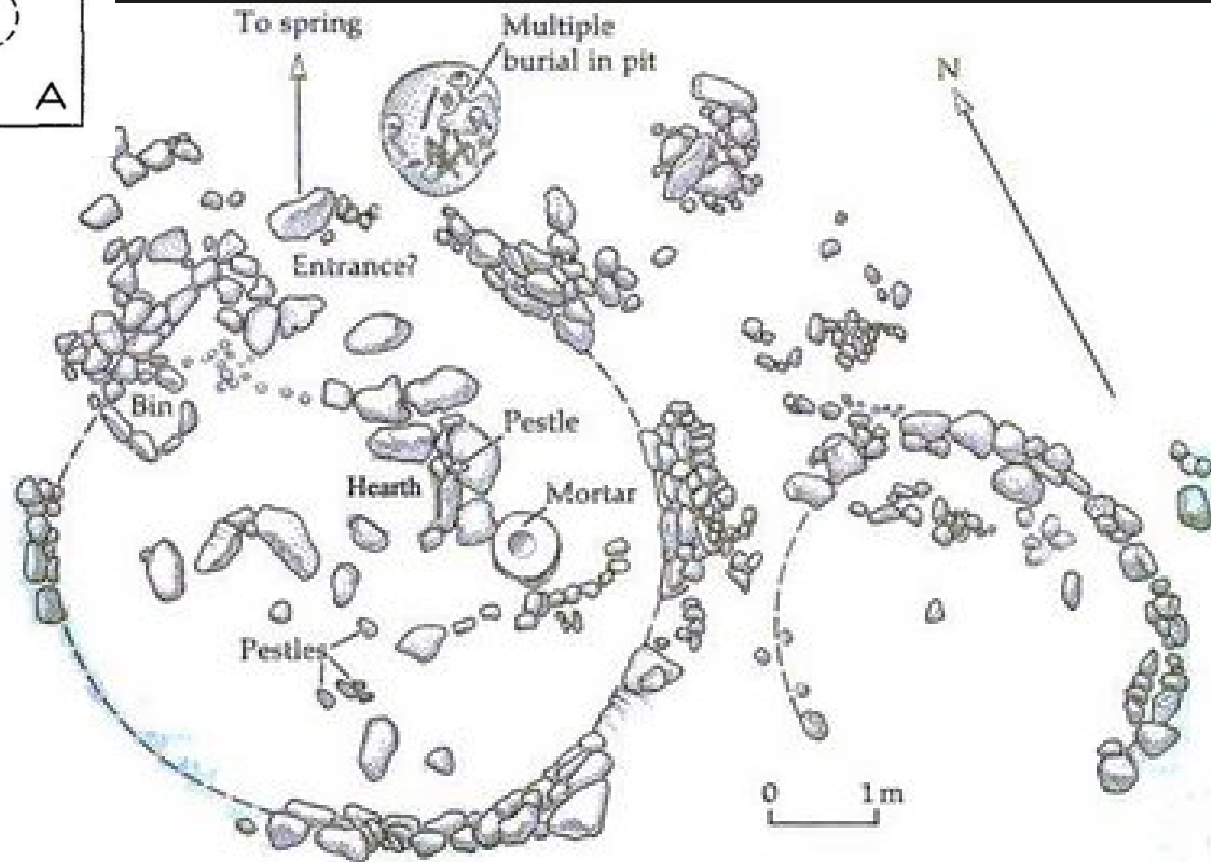
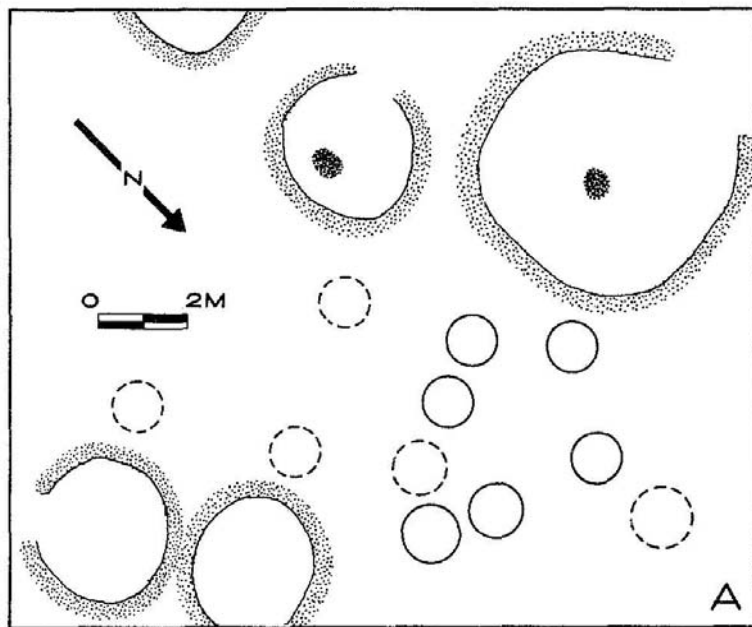
- velká – osídlena celoročně nebo po větší část roku, často mocná kulturní souvrství, architektura, zásobnicové jámy, zrnotěrky a hmoždíře, pohřby, typická natuf. ŠI, KPI, mobilní umění a ozdoby
 - Ain Mallaha, jeskyně Hayonim, Nahal Oren, Mureybet
- střední –
 - Kebara, El Wad, Shukbah
- malá – artefakty málo typické pro natufien
 - jeskyně Sefunim, jeskyně Usba, jeskyně Rakefet, Erg el Ahmar



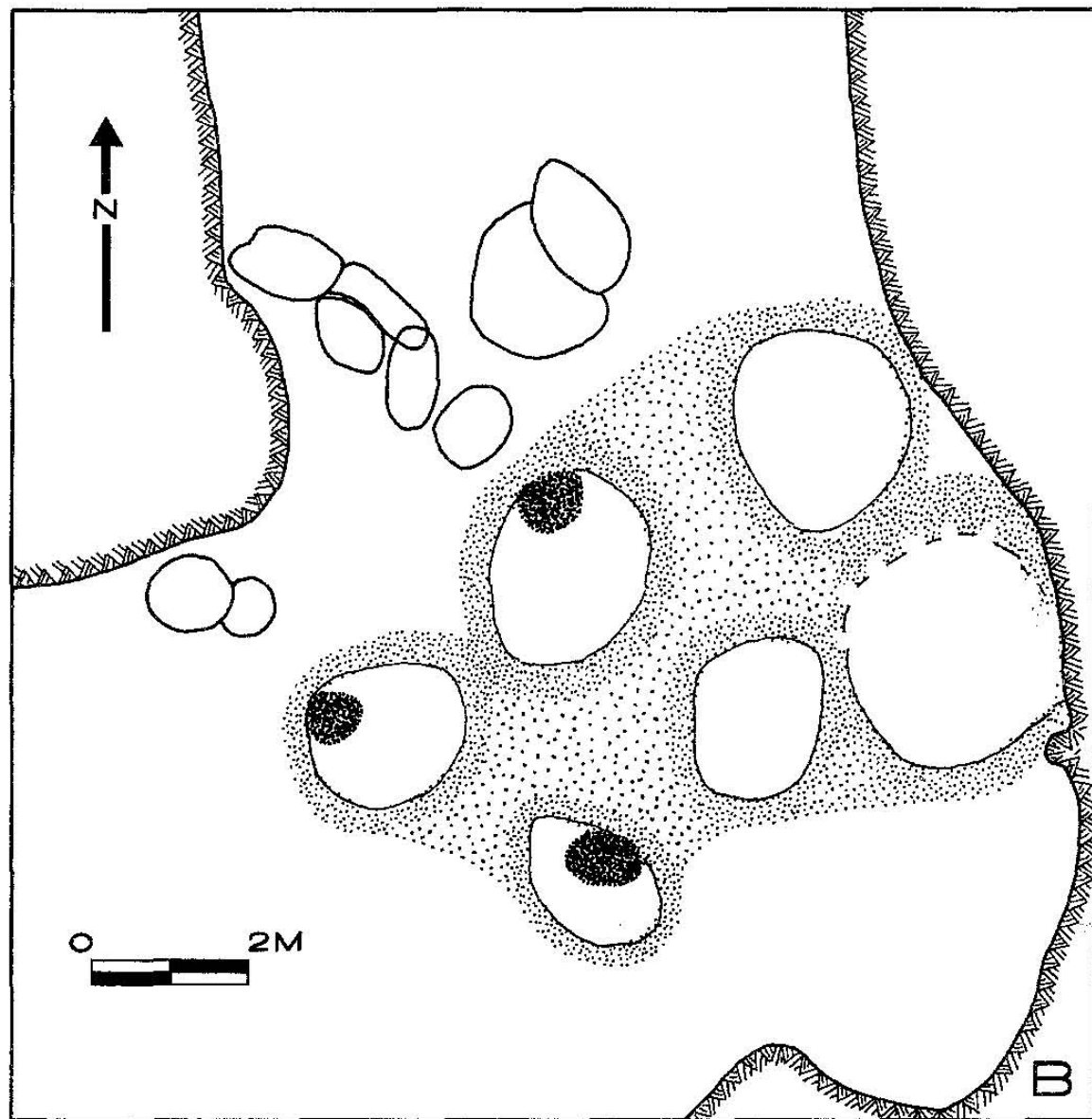
Obydlí:

- polozahloubené stavby kruhového půdorysu (3 – 6 m), často se základy z nasucho poskládaných kamenů,
- stěny a střecha – z proutí, rákosu, travin, (Ain Mallaha – také kůlové jamky)
- uprostřed obydlí – ohniště
- podlaha někdy vydlážděna kameny
- domy byly několikrát přestavovány => pravidelný návrat

Ain Mallaha



jeskyně Hayonim



Abu Hureyra





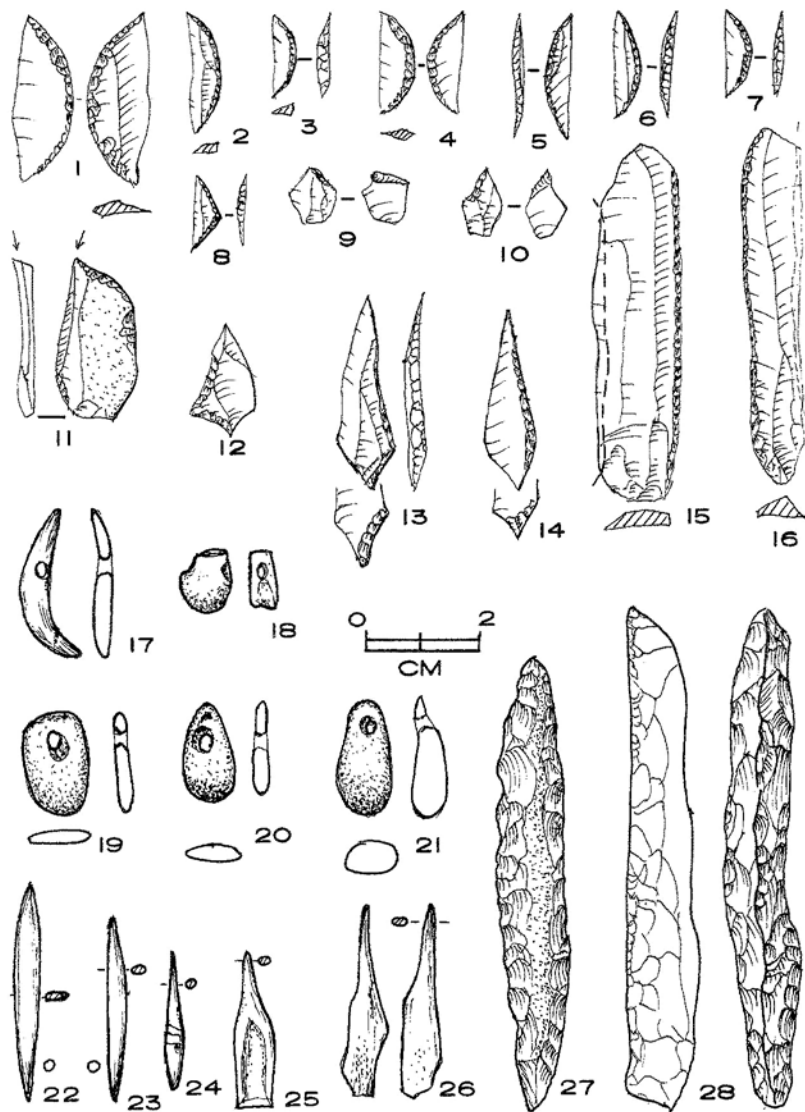
Způsob obživy:

- sběr: divoké formy obilí, luštěniny, mandle, pistácie, ořechy, zelenina
- doloženo **zpracování div. obilí**: srpy, kamenné hmoždíře a zrnotěrky
- počátky kultivace obilí – záměrný výsev (pozdní natufien)
- lov: **gazely**, jelen, divoká prasata, onager, ptáci atd.
- použití luku (kamenné hroty, narovnávače ratišť šípů), prak (oblázky standardizované velikosti)
- rybolov (harpuny, háčky na ryby)
- **domestikace psa** (Hayonim, Ajn Mallaha)
- skladování a přechovávání potravin a tekutin: kožené vaky, koše z trávy a proutí, tykve, pštosí vejce (Negev)
- technologie: výroba kamenných hmoždířů a misek, ozdoby z kosti, zubů a paroží, pálení vápna (Hayonim)



Štípaná industrie

- pravidelné čepele a čepelky
- geometrické mikrolity – segmenty, trojúhelníčky a trapézy
- microburin technik
- **poprvé srpové nože!!!**
- Early Natufian – Helwan retuš
- Late Natufian – strmá a otupující retuš, harifské hroty šípů v Negevské poušti (-> Harifian)



srpové čepele

Fig. 9. Natufian artifacts and bone objects from Hayonim Cave and Salibiya 1. (1-7) Helwan and backed lunates; (8) triangle; (9, 10) microburins; (11) burins; (12-14) Harif points (from Nahal Lavan 110 in the Negev); (15, 16) sickle blades; (17-21) pendants; (22-24) gorgets; (25, 26) awls; (27, 28) Natufian picks.

Natufian

(12 300 – 9 600 BC)

sociálně-náboženský rozměr epipaleolitické společnosti:

Early Natufian

- snadná dostupnost potravy => zdravá nestresovaná populace, dostatek volného času (výroba předmětů umělecké hodnoty – předměty denní potřeby, ozdoby)
- vytváření zásob na období zimních měsíců => doba setkávání a soužití více skupin, vytváření pocitu sounáležitosti, výměna informací, surovin (mušle, rohovina, paroží, kůže, kamenná surovina atd.) produktů (obilí a dalších potravin), artefaktů (hotové nástroje, ozdoby) a partnerů, doba konání obřadů a rituálů?
- ozdoby ve tvaru zvířat (gazel)
- antropomorfní sošky (žen)
- vzdálené kontakty: obsidián z Anatólie, náhrdelníky z mušlí ze Středozemního a Rudého moře

Early Natufian

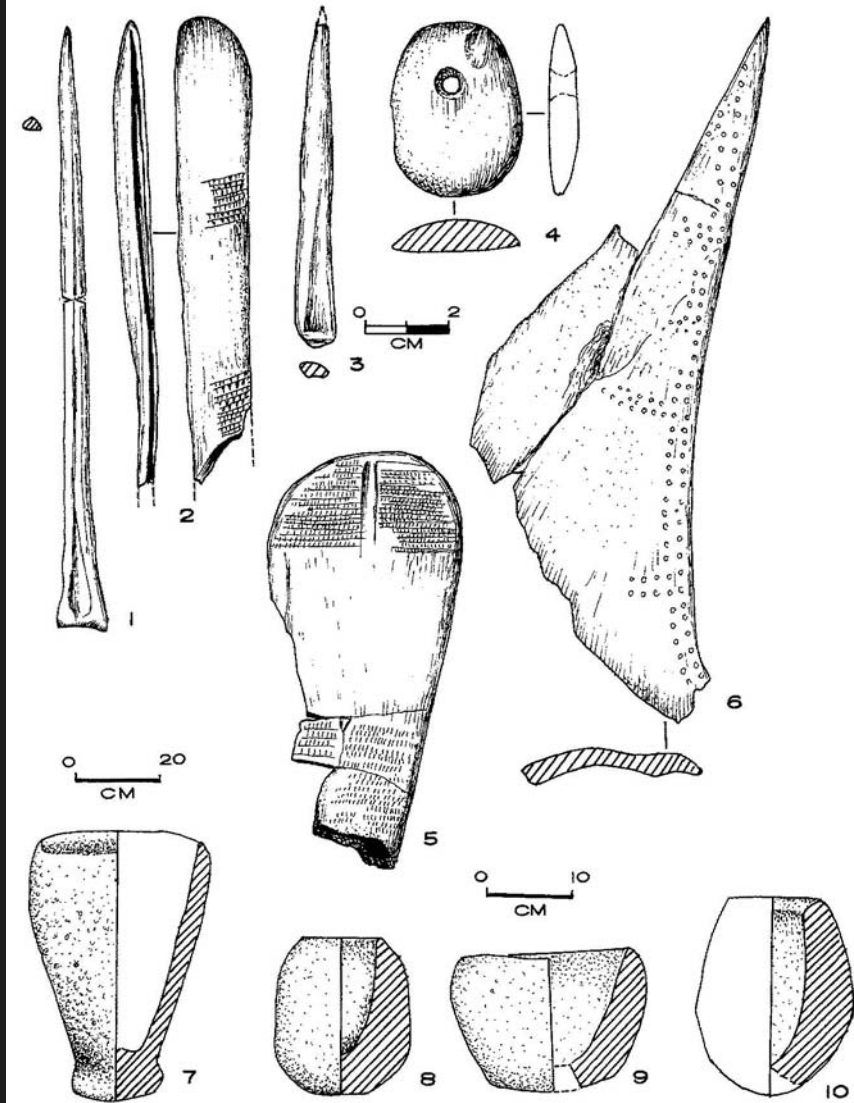


Fig. 10. Natufian bone objects and pounding tools from the Early Natufian layers in Hayonim Cave (after Bar-Yosef and Tchernov, 1970; Bar-Yosef and Goren, 1973).

pohřební ritus

- pohřby v areálu sídliště, také v jeskyních
- na sídlištích jámy se skupinovými pohřby
- ojediněle hroby pod podlahami domů
- sídliště El-Wad – asi 100 pohřbů, zemřelí – bohatý šperk (dentalie a kostěn. ozdoby)
- **Late Natufian** – neobjevují se skupinové pohřby, mizí bohatá hrobová výbava, sekundární pohřby (taky těla bez lebek)

El-Wad





El-Wad

Early Natufian

(12 300 – 10 800 BC)

locality:

- Ain Mallaha, Hayonim, El Wad, Wadi Hammeh 27 (Jord.), Abu Hureyra, Baaz

Late Natufian

(10 800 – 9 600 BC)

locality:

- Ain Mallaha, Hayonim, El Wad, Jericho, Nahal Oren, Mureybet

Zarzian

(podhůří Zagrosu)

- Palegawra
- Zawi Chemi
- Shanidar

Harifian

(= Late Natufian, Sinaj. polostr.)

- Abu Salem (Izrael)
- Maaleh Ramon (Izrael)

10.000 - 9.500 calBC

P2A

?

Oküzini

Elris Sagur

Trialetian

Hallan Cemi
Demirköy

Mureybet

Zawi Chemi?

Epip.

Krotiri-Aefokremnos

Late Natufian/
Early PPNA?

El Aouf Safa

Nahal Oren
El-Wad

Salbiya 9
Harad

El-Khiam

Site 1605

Ira 25
Halutza 4
Shunera 9

Up. Besor 6

Mushabi 3
Mushabi 20
Mushabi 6 C
Mashkh Rasem West
Romam G 20
Har Arod

Harifian

Abu Madi I

Late Natufian/PPNA Khiamian

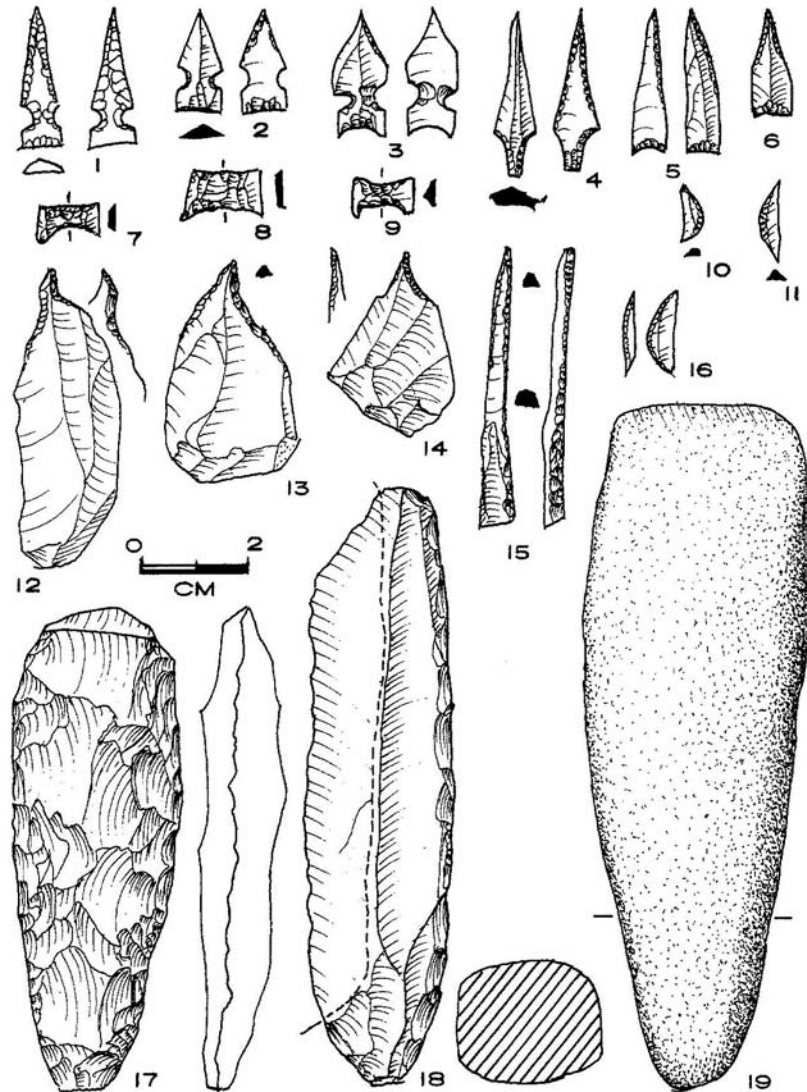


Fig. 11. Sultanian and Khiamian artifacts from Salibiya IX (after Bar-Yosef, 1980) and Netiv Hagdud (Bar-Yosef *et al.*, 1980, 1987): (1-6) arrowheads; (7-9) Netiv Hagdud truncations; (10, 11, 16) lunates; (12-15) perforators; (17) Tahunian (tranchet ax); (18) sickle blade; (19) polished limestone celt.

Steven Mithen, 2003

